

madona s ogledalima

ištvan brašnjo

Ljudi koji još nisu imali radnu odeću oblačili bi u nedelju izjutra svoje svečano odelo i jednim kolima odlazili na bečejski vašar, da sebi kupe radno odelo.

Oni koji su ostali kod kuće, oni su imali radno odelo, ili nisu imali novca da kupe novo, pa su računali da prvo zarade novac za njegovu kupovinu, ili su mislili da ima prećih stvari od kupovine radne odeće, jer se oblačenju na salašima nije poklanjala naročita pažnja. Oni koji su izjutra odlazili na bečejski vašar, zaželili su, jednom rečju, da se malo iščuđavaju u nekom drugom mestu, i pod izgovorom da idu u kupovinu radnih odela, zatražili su i dobili kola, a ostali nisu otišli da zajedno s njima zazjavaju na vašaru, jer ne bi stali gore na ona jedna jedina kola, ili nisu mogli da idu, jer su već bili ranije, pa su morali da ostanu kod svojih kuća, ili jednostavno nisu želeli da dođu, jer su više voleli da ostanu kod kuće, ako ne kod kuće, a ono da se izležavaju na svežoj slami u štalama, ili da se kartaju, ili da jednostavno zure naslonjeni o zid, ili da razgovaraju, ako su imali o čemu, ili da tek tako sačekaju ono vreme kada će jednom imati o čemu da razgovaraju.

Oni koji nisu verovali u to da će ikada imati o čemu da razgovaraju s drugima, oni su ostajali kod svojih kuća i pomagali oko kuvanja, oni su, bolje rečeno, povremeno stavljali drva na vatru, slali decu po vodu, ili su jednostavno, bez ijedne reči, odlazili u selo kod berbera, kod kojeg se već okupilo oko dvadesetak istih takvih ljudi kao što su oni, koji uopšte nisu verovali u to da će ikada imati o čemu da razgovaraju s drugima, a tamo su razgovarali, bez obzira na to da li su toga dana imali izgleda da se podišavaju, ili će stići na red tek jedne od sledećih nedelja, jer je berber bio strašno preopterećen — i pored toga su razgovarali sve dok nije stiglo podne, kada je berber zatvarao svoju radnju i odlazio na ručak.

Na povratak onih, međutim, koji su otišli na vašar, na njih se pre nego što padne mrak nije moglo računati; bilo je dobro kada svojim kućama nisu stizali po mrklom mraku, a bilo je dobro i kada se ne bi raštrkali do te mere da su se njihovi poslednji repovi vraćali kući tek sutradan u podne, vašar bez toga nije mogao da prođe, čak ni onaj sa svega tri šatre, a da i ne govorimo o ovom bečejskom.

A kada su stizali, psi su tada već bili sklonjeni na bezbedno mesto, kola bi im s hori-

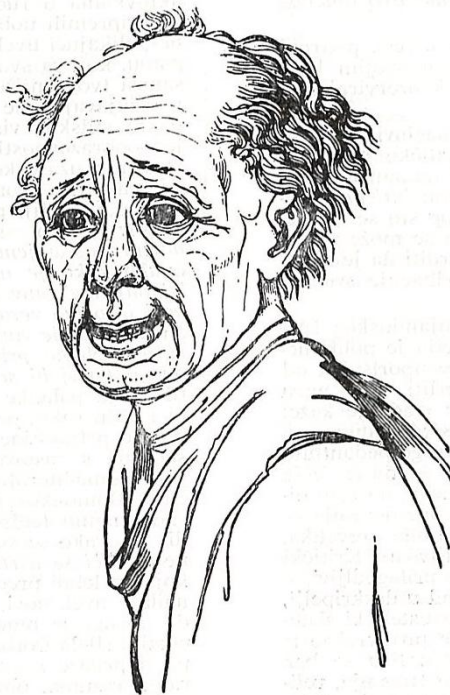
zonta dojurila u dvorište, kao najcrnji olujni oblak, kao preklanjski vihor, koji je svima odneo šešir s glave, svima koji su se mašli pod vedrim nebom, ni sâm đavo ne zna kuda ih je odneo, jer ako kažemo da su samo njih trojica-četvorica uspeli da nađu svoj, tada smo već preterali, jedan takav vihor, u poređenju s dolaskom ljudi s vašara, predstavlja obično gugutanje golubova na tihim jutarnjim krovovima, užasno je, dakle, posmatrati ih dok se otimaju za uzde, u nameri da kolima okrenu još jedan počasni krug, između kuća, ali samo još taj jedan poslednji, a zatim, neka ga đavo nosi, svi mogu da odu svojim kućama i da legnu da spavaju, ali dotle niko ne sme da side s kola, jer će ga povući za sobom da će se sve samo prašiti za njim, kao kad se zapeni površina vode.

A zatim, kada svemu dođe kraj, kada se već kako-tako slegne i prašina, samo kad smo već stigli kući, posledji s kola silazi stari Hermiak, najstariji radnik, sav načičkan komadićima slame: ali od tada je već prošlo najmanje pola sata, ostalima se više ni trag ne nazire, uzvikuju na tolikoj udaljenosti da im se glasovi već jedva čuju; stari Hermiak obema rukama nešto steže na grudima, to je poklon s vašara, kaže, a ljudi bi hteli da vide šta je to što je doneo, i kome je doneo, ali u polumraku samo blešti i sjaji liciderska lutka, sva načičkana ispupčenjima i ljubičastim rubovima, stari ide ravno prema štali i, dok ostali idu za njim, on pred sobom nosi liciderski kolač kao neki štit.

Kada su uneli fenjer u štalu, jer je dvorište već polako prekrivao polumrak sutona, iznad vrata je blesnuo veliki sjaj, sličan nekom pejažu sa snegom: lice Madone iznad malog Hrista, čija su se usta iskrivila u plač, okićeno s bezbroj malih ogledala, i dok su se oštri zruci probijali kroz vazduh, učinilo im se skoro da čuju škripu dijamantske igle kako seče staklo.

Ljudi su zinuli od čuđenja, jer ih je matori nedotupavko opet nasamario, a stari Hermiak se samo cerekao tamo u senu, i sa srebrnom kosom i licem izbrazdanim sa hiljadu bora divio se Bogorodici s ogledalima iznad dvokrilnih štalskih vrata, i zanemelim ljudima koji su iznenađeno i nemimno tapkali dole u žučkastom svetlu fenjera, koje im je curilo niz lice kao razbijeno jaje.

S mađarskog preveo: Josip Varga

OFFICIOUSNESS.

[Face p. 19

servilnost

nježni dodir svile

dževad karahasan

Nije njemu toliko bilo zbog toga što mora utući svoje ostarjele roditelje. Oni će i tako umrijeti, kad-tad, ako ih prije toga ne ubije netko drugi. A sigurno će ih ubiti, jer ljudi neće dopustiti da oni, tako stari, troše blagodeti božije u ova osudna vremena. Zato ga to nije toliko mučilo, skoro bi mogao reći da sada nije čak nimalo. Njega je mučilo to što se ponovo pitao pred onim što mu je bilo činiti, što je tražio od slaboga ljudskog uma da mu razloži božiju promissao. A to je grijeh, težak grijeh, jer bog ne voli razum nego dušu, on traži da se čini ono što je naloženo, a ne da se raspreda o onome što se mora učiniti, hoće da se djeluje i djelima pokazuje odanost, a ne da se tupo i bez djela osjeća odanost i u mislima uvjerava u nju.

To je on još od prošloga svetog rata dobro znao, a sinoć mu je, dok je drhturio u gluhoj i hladnoj sobetini, od dvostrukog straha zbog one hudobe što mu je na san izašla, to saznanje zaokupilo i dušu, i krv, i svaku žilicu. I sada je, dok je naporno smišljao kako da se izmakne prokletstvu, drhtao od straha pri pomisli na onu hudobu i na prošlu noć, i, kako se dan mračio, sve više jasika u šumarku po kojemu je hodaopretvaralo se povremeno u onu hudobu, i on sâm je, činilo mu se, počinjao povremeno skakutati gore-dolje, a vjetar ranoga proljeća sasvim čujno je oslobađao iz taraba i mostića sveto cerekanje. Od toga ga je podilazila sumanuta jeza i srsi mu prožimali umorni mozak, posve uzalud, jer nikako nije nalazio rješenja: prokletstvo će se sručiti na njega, sve jasnije mu je bivalo, već mu hudobe snove pohode i usred dana i blagoslovenog svjetla mu se javljaju. Da ima jezik, sve bi bilo lakše, ali ovako... Baš kao da nema puta kojim se može izbjeći prokletstvo.

Kad bi imao jezik bilo bi lako, jer bi otišao do svećenika, sve mu ispričao i zamolio ga da mu dá oprostjenje, makar koliko platio. Na izgled, mogao je i ovako učiniti nešto skoro isto toliko lako, jer je mogao sve to napisati, dati svećeniku da pročita i saslušati njegov odgovor, a nakon toga postupiti po njegovu savjetu i ponovo zadobiti čednost i spokoj za svoju dušu. Ali samo se čini da je tako, i to je bilo rješenje pred kojim je strepio skoro koliko i pred samim prokletstvom: izgovorena riječ je najčešće olaka, jer je skoro zajednička onome tko je izgovara i onome kome je upućena, a rečeni grijeh uvijek izgleda lakši od učinjenoga, kao da ga izgovaranje olakša; napisana riječ